

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора Гризодуба Василя Івановича на дисертаційну роботу Шутурмінського Віталія Григоровича на тему " Патогенетичне обґрунтування профілактики протезних стоматитів у хворих зі знімними зубними пластинковими протезами", подану для захисту на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія до спеціалізованої вченої ради Д 41.563.01 у Державній установі «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України»

Актуальність теми. Проблема профілактики і лікування протезних стоматитів, що виникають при протезуванні знімними конструкціями протезів упродовж багатьох років залишається у центрі уваги клініцистів та дослідників. Серед даної проблеми особливе місце займає дослідження негативного впливу базису акрилового протезу на тканини протезного поля. Незважаючи на значні успіхи матеріалознавства та розробці сучасних технологій виготовлення знімних протезів, в останні роки відзначається прогресуючий ріст ускладнень (протезних стоматитів) і як внаслідок — зниження якості протезування. Тому, проблема удосконалення методів протезування та профілактики протезних стоматитів на сьогоднішній час залишається вкрай актуальною.

Значною мірою виникнення даного типу ускладнень пов'язано з алергічним та токсичним впливом на тканини порожнини рота метилового ефіру поліметилметакрилату. Запропоновані технічні рішення (посріблення протезу, гальванічним покриттям золотом, заміною базису на литий кобальто-хромовий каркас тощо) до істотних вирішень проблеми не привели.

У стоматології останнім часом високу поширеність здобули протези з термопластів: нейлону, ацеталю, поліпропілену. При їх масовому практичному застосуванні відсутня дозвільна документація, не до кінця

розроблена технологія, не розраховані часові ліміти на виконання етапів протезів, та й якість протезування потребує ретельного доопрацювання. Взагалі, можна констатувати, що в ортопедичній стоматології цей напрямок досліджень розроблений недостатньо. Літературні дані, щодо показників стану ротової рідини, функціонального стану органів порожнини рота потребують системного аналізу та визначення їх достовірності.

Сучасні відкриття у галузях матеріалознавства, біології та медицини змінили застарілі погляди на цю перспективну технологію, яка дозволяє повністю уникнути негативного впливу акрилатних пластмас, проте потребує поглибленого вивчення, в тому числі, з точки зору профілактики протезних стоматитів при даному виді протезування.

Все вищесказане дозволяє зробити висновок, що тема представленого дисертаційного дослідження є актуальною, відповідає потребам сучасної стоматології, а отримані результати безумовно мають важливе значення для медичної науки і практики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна. Дисертація виконана відповідно до плану НДР Одеського національного медичного університету Автором особисто отримані та виносяться на захист наступні наукові положення і результати. Дисертант був виконавцем окремих фрагментів вказаної НДР.

Автором поставлено мету в експерименті та на результатах клініко-лабораторних досліджень обґрунтувати патогенетичну концепцію профілактики протезного стоматиту у хворих з вторинною адентією, що користуються знімними зубними пластинковими протезами.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено п'ять завдань, для їх вирішення були використані епідеміологічні, стендові, фізико-хімічні, клінічні, мікробіологічні, мітотичні, біохімічні, біомеханічні, статистичні дослідження.

Основні наукові положення, представлені у дисертаційному дослідженні, обґрунтовані достатнім обсягом фактичного матеріалу.

Всього в клінічних дослідженнях, проведених у період з 2001 по 2010 рр взяло участь 511 хворих. Обґрунтування та оцінку ефективності використання удосконаленого знімного зубного пластинкового протеза проведено у 316 пацієнтів з частковою вторинною адентією, які були поділені на 5 груп.

Перша група (63 особи) – група контролю – пацієнти, яким виготовляли часткові пластинкові протези з акрилової пластмаси «Фторакс» методом литьового пресування.

Другу групу (64 особи) утворили пацієнти, запротезовані поліпропіленовими протезами із пластмаси «Ліпол» за методикою Е. Я. Вареса [183].

Третя група (63 особи) – пацієнти, запротезовані протезами з нейлону за технологією Валпласт [161].

Четверта група (63 особи) – це пацієнти, запротезовані поліпропіленовими протезами, виготовленими із сополімеру "Tipplon R 359" за модифікованою нами технологією (розділ 2.2).

До п'ятої групи (63 особи) увійшли пацієнти, запротезовані поліпропіленовими протезами, виготовленими із сополімеру "Tipplon R 359" з поверхнею, модифікованою в плазмі тліючого розряду (розд. 2.2) .

Робота виконана на достатньо високому методичному рівні, використані сучасні методи дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, цілком обґрунтовані, об'єктивні, впливають зі змісту роботи. Достовірність наукових положень та висновків підтверджується верифікацією результатів, отриманих в умовах численних перевірок на різних об'єктах дослідження, а також шляхом порівняння з групами хворих, які формувалися відповідно до вимог для забезпечення репрезентативності й об'єктивності результатів.

Наукова новизна полягає, перш за все, у тому, що на підставі комплексної оцінки результатів клінічних, морфологічних, імунологічних і лабораторних досліджень уперше розроблена концепція індивідуалізації підходів до лікування часткової вторинної адентії шляхом удосконалення технології виготовлення пластинкових зубних протезів.

Уперше розроблені критерії якості протезування на основі комплексу об'єктивних даних (стан епітелію, ротової рідини, мікробіоценозу, даних об'єктивного клінічного дослідження й функціональних проб), що дозволило знизити показники ускладнень протезними стоматитами і підвищити ефективність протезування хворих із вторинною адентією.

Уперше застосована методика оцінки стану ротової рідини за допомогою методу ЛКС в осіб, що користуються зубними протезами, що дозволила на якісно новому рівні оцінити стан слизової оболонки протезного ложа, функціональну активність слинних залоз у цілому.

Удосконалено конструкцію часткового пластинкового протезу із сополімеру поліпропілену за рахунок цілого ряду модифікацій (Деклараційний патент України № 43998 від 10.09.2009 «Знімний частковий протез» і Деклараційний патент України № 45710 від 25.11.2009 «Спосіб фіксації знімних часткових протезів»), що дозволило значно поліпшити якість фіксації протеза, його функціональність і косметичність.

Уперше розроблена методика профілактики розвитку протезних стоматитів в осіб із психічними захворюваннями за рахунок розробки оптимальної конструкції часткового знімного протеза (Деклараційний патент України № 45758 від 25.11.2009 «Комбінований знімний протез»).

Удосконалено конструкції знімних зубних протезів, що дозволило за рахунок модифікації елементів фіксації зменшити ризик розвитку протезного стоматиту (Деклараційний патент України № 42634 від 10.07.2009 «Телескопічна система фіксації знімних часткових протезів»).

Уперше розроблені технічні умови «Зубний протез із поліпропілену», які дозволили підвести нормативну базу до масового застосування вдосконаленої технології в практику ортопедичної стоматології.

Уперше в Україні проведений економічний розрахунок вартості протезів з термопластів, розроблені обґрунтовані одиниці трудомісткості при виготовленні протезів для лікаря й зубного техника.

Практична цінність роботи полягає у розробці вдосконаленої конструкції базису знімного протеза з поліпропілену й метод його виготовлення, що дозволило підвищити ефективність ортопедичного лікування хворих при часткових дефектах зубних рядів, підвищити жувальну ефективність на 15–20 %.

Розроблені методи клініко-лабораторних досліджень можуть бути використані в оцінці якості протезування хворих із частковою відсутністю зубів і для порівняльної характеристики запропонованих методів ортопедичного лікування.

Нова технологія виготовлення конструкції базису з поліпропілену по розробленій методиці використана в навчальному процесі на кафедрі ортопедичної стоматології Одеського національного медичного університету, кафедрі ортопедичної стоматології й імплантології, пропедевтики ортопедичної стоматології й ортодонтії ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» (м. Полтава), на кафедрі ортопедичної стоматології та ортодонтії ХМАПО (м. Харків); у лікувальній роботі ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицьової хірургії НАМН України», Одеській обласній стоматологічній поліклініки, стоматологічних поліклінік Одеси (МСП №5, 8, 9), стоматологічної поліклініки Одеського національного медичного університету, у лікувальній роботі приватних кабінетів «Аді-Дент» (м. Хмельницький), «ПП Татаріна» (м. Вінниця), Ананьївської районної стоматологічної поліклініки (Одеська область), університетській стоматологічній поліклініці Одеського медичного інституту Міжнародного гуманітарного університету (МОН України).

Повнота викладення наукових і прикладних результатів дисертації в опублікованих роботах; особистий внесок дисертанта в публікаціях; кількість публікацій, їх обсяг і рівень видання.

За матеріалами дисертації опубліковано 43 наукових праці, із них 26 статті у фахових виданнях, долучених до переліку ВАК України, 5 деклараційних патентів України, 9 тез у збірниках наукових праць: з'їздів і науково-практичних конференцій, 4 статті у індекс цитованих міжнародних фахових виданнях (Georgian Medical News - Грузія, Стоматологічний журнал - Білорусія).

Рівень публікацій високий. Обсяг достатній і відповідає вимогам МОН ВАК України.

Оцінка змісту дисертації, зауваження щодо змісту та оформлення роботи

Дисертаційна робота Шутурмінського В.Г. викладена на 340 сторінках комп'ютерного тексту, складається зі вступу, огляду літератури, п'яти розділів власних досліджень, розділу аналізу та узагальнення отриманих результатів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаної літератури та шести додатків. Дисертація ілюстрована 72 малюнками та 69 таблицями.

У представленій дисертації не використані матеріали і висновки захищеної кандидатської дисертації.

У **вступі** автор обґрунтовує доцільність і актуальність даної роботи, формулює мету і конкретні завдання дослідження, об'єкт і предмет дослідження, наводить методи досліджень, що використані в роботі, висвітлює наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача при виконанні роботи, наводить дані про апробацію матеріалів дисертації і публікації за темою дисертації наукових виданнях, а також обсяг і структуру дисертації.

Зауваження: в актуальності теми краще було б більше представити вітчизняну школу ортопедів-стоматологів, бо тема знімного пластинкового протезування широко представлена в роботах саме українських вчених через високу потребу в цьому виді протезування в нашій країні.

Розділ 1 (огляд літератури) викладений на 32 сторінках і складається з чотирьох підрозділів та резюме.

Підрозділ 1.1 присвячено стану проблеми протезних стоматитів як ускладнення пластинкового протезування в Україні та в світі в цілому; підрозділ 1.2. – актуальності, проблематичності та перевагам застосування акрилових пластмас як матеріалу для виготовлення базисів знімних пластинкових протезів; підрозділ 1.2 – історії застосування в стоматології, характеристиці та оцінці клінічного застосування без акрилових пластмас для виготовлення базисів знімних зубних протезів на сучасному рівні медичної та стоматологічної науки; підрозділ 1.4 в цілому присвячено загальній характеристиці, властивостям, особливостям технологічних процесів застосування в клінічній практиці поліпропілену, висвітлені також переваги та недоліки цього конструктивного матеріалу, його вплив на тканини порожнини рота.

В кінці розділу є узагальнююче резюме, в якому автор робить висновок про відсутність в літературі одностайної думки щодо причин та патогенезу виникнення протезних стоматитів. Однак, узагальнюючи літературний матеріал робить висновок, що з метою профілактики найбільш досконалим з метою профілактики протезних стоматитів є поліпропілен та його сополімеру та над вдосконаленням конструкції знімного протезу слід працювати саме в цьому напрямку.

Зауваження: в огляді літератури наведено мало даних з питань профілактики протезних стоматитів та застосування без акрилових базисів знімних протезів Івано-Франківської, Львівської шкіл ортопедичної стоматології. Багато посилань та російські літературні джерела, що є неполіткоректно.

Розділ 2 «Матеріали та методи дослідження», який викладено на 32 сторінках, складається з п'яти підрозділів, в яких представлено опис використаних епідеміологічних, клінічних, стендових, фізико-хімічних, санітарних, клінічних, біохімічних, мікробіологічних, морфологічних, імунологічних та статистичних досліджень.

В кінці наведено перелік праць здобувача, опублікованих за матеріалами розділу. Досить оригінально подано та проілюстровано дизайн дослідження. Суттєвих зауважень не викликає.

Розділ 3 «Обґрунтування потреби в знімному пластинковому протезуванні та поширеність протезних стоматитів» викладено на 18 сторінках.

Дослідження проведені автором у м. Одесі та Одеській області за результатами щорічних звітів стоматологічних лікувальних закладів на протязі 10 років.

Розділ складається з 3-х підрозділів та присвячений ретроспективним дослідженням для вивчення потреби й забезпеченості населення Одеси та Одеської області знімними зубними протезами. Автором визначена потреба у знімному протезуванні на рівні 40-50% загального об'єму протезування. проведено аналіз частоти зустрічаємості протезного стоматиту у хворих, що користуються знімними пластинковими протезами, встановлено його на рівні 55,64%.

Зауваження: з нашої точки зору, показання до застосування знімного протезування на сьогоднішній час у більшості випадків співпадають з показаннями до дентальної імплантації, тому дуже важко за результатами ретроспективних досліджень робити висновки про потребу у знімному протезуванні. Час проведення ретроспективних досліджень обрано з 1998 по 2007 рік – це складні часи для економіки України і не є визначальними в умовах сьогодення.

Розділ 4 «Обґрунтування удосконалення технології виготовлення базисів знімних пластинкових протезів для профілактики протезних стоматитів» викладено на 38 сторінках і складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 4.1 приведені результати санітарно-хімічних досліджень різних сополімерів поліпропілену. Встановлено високий рівень їх хімічної безпеки та відсутність подразнювальної й сенсibiliзуючої дії на слизові оболонки експериментальних тварин. Підрозділ 4.2 присвячений результатам порівняльного аналізу фізико-механічних властивостей поліпропіленових і акрилових пластмас, що вказують на підвищені міцності характеристики сополімеру поліпропілену “Tipplen R 359”. Визначено значення усадки матеріалів, значно нижчі показники водопоглинення у порівнянні з акриловими пластмасами. Встановлено також відмінні показники відносного подовження (у 9 разів), що дозволяє уникнути поламок та додаткових корекцій протезів з сополімеру поліпропілену.

У третьому підрозділі проводиться обґрунтування вибору складу сополімеру поліпропілену. Результати, викладені в цьому підрозділі, переконливо доводять, що вибраний сополімеру поліпропілену - “Tipplen R 359” позбавлений основних недоліків акрилових пластмас, а саме має високий ступінь хімічної безпечності, високу точність рельєфу базису, високу еластичність і міцність одноразово.

Зауваження: враховуючи, що розділ присвячений не стоматологічним дослідженням, його слід було б подати в більш ілюстрованій формі, а наприкінці навести узагальнюючу таблицю, що переконливо довела б про унікальність властивостей пропонуємого нового базисного матеріалу у відповідності з вимогами ISO.

Розділ 5 «Оцінка клінічної ефективності лікування і профілактики протезних стоматитів у пацієнтів, що користуються частковими пластинковими протезами» викладено на 76 сторінках, складається з трьох підрозділів. Він багато ілюстрований та навіть перенасичений таблицями та цифровими даними.

У підрозділі 5.1 представлено результати клінічних і параклінічних досліджень тканин порожнини рота пацієнтів, яким виготовлялися часткові знімні протези, а саме: експрес-оцінка стану ротової рідини, оцінка якості догляду за протезами, оцінка стану пародонта опорних зубів, оцінка швидкості слиновиділення і кислотності ротової рідини, визначення ступеню атрофії альвеолярного відростка в пацієнтів з травматичним протезним стоматитом, визначення швидкості міграції лейкоцитів і злущування епітелію, оцінка стану капілярної мережі слизової оболонки та результати визначення жувальної ефективності. В результаті цього комплексного дослідження встановлено, що кожний вид без акрилових протезів продемонстрував значно сприятливіший вплив на слизову оболонку під протезного простору, ніж у акрилових протезів, а найкращий результат за оцінкою проведених досліджень був у групі пацієнтів з базисною пластмасою “Tipplén R 359”.

У підрозділі 5.2 приводиться результати лабораторного дослідження стану ротової порожнини у вищевказаних груп пацієнтів зі знімними протезами. Автор аналізує стан мікробіологічної та мікотичної обсемененості як протезів, так і слизової під протезного поля. В даному розділі аналізується морфометрія епітелію протезного поля, дослідження неспецифічної резистентності ротової рідини тощо. Проведені лабораторні дослідження доводять про досить низький рівень мікробіологічної, а особливо, мікотичної обсемененості протезів та під протезного поля, морфометрія доводить про кращу здатність до оновлення епітелію при застосуванні в якості базисної пластмаси сополімеру поліпропілену “Tipplén R 359”.

В підрозділі 5.3 приведені клінічні дані, що доводять вищу клінічну ефективність протезування як профілактику протезних стоматитів у пацієнтів зі знімними зубними протезами.

Зауваження: клінічні дослідження досить звучені, автору слід було б більш розширено провести аналіз результатів клінічного стану ефективності протезування та чітко виділити групи не по матеріалу протезу, а за проявами протезного стоматиту.

Розділ 6 «Оцінка якості профілактики розвитку протезних стоматитів у хворих з обтяженим анамнезом» викладений на 19 сторінках, складається також з трьох підрозділів.

В розділі представлено підтвердження ефективності запропонованої методики: у підрозділі 6.1 – у хворих на алергічний протезний стоматит, у підрозділі 6.2 – у хворих з повної вторинною адентією, у підрозділі 6.3 – у психічно хворих осіб.

Отримані дисертантом результати свідчать про високу ефективність запропонованого лікування, що підтверджується низкими показниками протезних стоматитів у груп пацієнтів з ускладненнями протягом 3 років користування знімними пластинковими протезами

Зауважень до розділу немає.

У розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» на 20 сторінках узагальнено отримані результати, проведено аналіз власних результатів у порівнянні з дослідженнями інших авторів, підведені підсумки роботи, показано її наукове значення, практичну цінність.

Висновки, їх шість, написано конкретно, обґрунтовано, ілюстровані кількісними показниками і, в цілому, також є підсумком всього виконаного дослідження.

Практичні рекомендації написані лаконічно, є конкретними і зрозумілими для практичних лікарів і пропонуються автором для впровадження в клінічну практику.

Список використаної літератури містить 275 джерел (з них 65 написано латиницею), є достатньо повним і відображає основний зміст дисертації.

Наведені додатки містять наукові дослідження, що увійшли до основного об'єму матеріалів дослідження, проте містять важливу для розкриття суті досліджень. По перше, це економічне обґрунтуванн і

порівняльна оцінка методів виготовлення різних видів без акрилових зубних пластинкових протезів.

Питання, що аналізується в цьому додатку та проведені автором самостійні дослідження і розрахунки доводять, що необгрунтована думка практикуючих лікарів, що впровадження без акрилових зубних протезів є значно вартівнішою, ніж виготовлення за традиційною технологією акрилових зубних протезів. І, якщо основні розділи дослідження доводять, що застосування протезів із базисом з сополімеру поліпропілена дозволить революційно уникнути від протезних стоматитів алергічного характеру, у разі зменшити появу травматичного протезного стоматиту та уникнути частих лагоджень протезів, то в додатку А – розрахована вартість технології на рівні з традиційною технологією виготовлення акрилових протезів.

Також в додатках приведені основні дозвільні документи на розроблену автором технології і методику профілактики: патент України № 42634, ТУ «Протезні зубні знімні з поліпропілену», висновок експерта по визначенню коду ККТ ВЄД, Висновок державної санітарно-гігієнічної експертизи № 50771.

В авторефераті та опублікованих працях повністю відображено основні положення дисертації.

В аспекті наукової дискусії виникає декілька питань до автора:

1. Навіщо Ви вивчали динаміку швидкості атрофії альвеолярного відростка? Механізм впливу на слизову Ваших і акрилових протезів ідентичний.

2. Як відомо, частина пацієнтів не може користуватися знімними протезами в не залежності від матеріалу протезу. Чи відмічали Ви у Вашій практиці такі випадки в групі дослідження?

3. Чим викликаний протезний стоматит при застосуванні протезів з Вашого матеріалу – мікробіологічний, токсичний чи інші фактори?

4. Поясніть доцільність проведених Вами економічних розрахунків і чому вони приведені у Додатку, а не в складі роботи?

ВИСНОВОК

У цілому дисертаційна робота Шутурмінського Віталія Григоровича на тему: "Патогенетичне обґрунтування профілактики протезних стоматитів у хворих зі знімними зубними пластинковими протезами" є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову проблему, пов'язану з наданням стоматологічної ортопедичної допомоги хворим з використанням знімних зубних пластинкових протезів.

Отримані результати і зроблені висновки підтверджені достатнім обсягом проведених клініко-лабораторних досліджень на сучасному методичному рівні і досить повно опубліковані. В результаті проведеного дослідження сформульовані нові наукові положення і практичні рекомендації для сучасної стоматології.

Дисертація за актуальністю теми, обґрунтованістю та достовірністю отриманих результатів, їх науковою новизною і практичною значимістю, якістю оформлення та повнотою викладу відповідає вимогам п. 10 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.01.22 - стоматологія.

Офіційний опонент

Завідувач кафедри ортопедичної стоматології
та ортодонції дорослих Харківської медичної
академії післядипломної освіти,
д.мед.н., професор

Підпис: Гриздуб В.І.